

obligada darrera dels que desapareixen, la seva honorable vídua, companya d'aficions i constant intel·ligent guardadora de la biblioteca, ens comunicava els termes en allò que es referia al llegat, una certa emoció vàrem sentir també nosaltres: el feia, sota la justa condició que la Sra. Bonsoms en tingui l'usdefruit durant sa vida, que tant debò sigui ben llarga. L'INSTITUT, en acceptar el llegat, va prendre una sèrie d'acords per honorar la memòria de l'il·lustre donador, alguns dels quals han tingut compliment. Mentrestant, la biblioteca llegada no pot estar en millors mans. Extraurem una frase que demostrarà l'objecte que el movia en fer el llegat a l'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS: «Con el fin que mi biblioteca, formada con perseverante cariño y a costa de reiterados esfuerzos, pueda ser de utilidad pública y contribuir a la cultura de mi país.» Així era ell, ple d'emoció i bondat.

Aquest excel·lent bibliòfil va publicar i sufragar diversos treballs i estudis. En 1898 va treure a llum la inèdita obra del P. Martí Sarmiento (1761), notícia sobre Cervantes, cotejada en dos manuscrits, precedint-la d'una discreta nota preliminar. En l'any 1907 va fer la seva entrada a l'Acadèmia de Bones Lletres: de què havia de tractar en l'obligat discurs? del *Tirant lo Blanc*. Va fer-ne un estudi de bibliografia acuradíssim: *La edición príncipe del «Tirant lo Blanch». Cotejo de los tres ejemplares impresos en Valencia en 1490, únicos conocidos hoy en día*. Mai tantes dades tipogràfiques i bibliogràfiques no s'havien acoblat abans d'aquest treball, acompanyat de reproduccions i d'apèndixs, donant-s'hi indicacions generals i filiant en vendes i catàlegs la procedència dels exemplars, afegint-hi inapreciables notícies per la recerca del magnífic i únic exemplar de l'edició de Barcelona de 1497, així com de la seva desaparició. Molt posteriorment sembla que ha estat trobat, com també va descriure's el mancat que tenim a la Biblioteca de Catalunya. Va fer la presentació d'en Bonsoms, N'Antoni Rubió i Lluch. Dos anys després va donar una lectura, a la mateixa Acadèmia, sobre dos manuscrits que acabava d'adquirir, llegint fragments de les traduccions catalanes de la *Fiameta* i del *Decamerone*, ambdues anònimes i del segle XV. En Bonsoms, cervantista, entrava ja en l'estudi de l'antiga literatura catalana. I va continuar en aquesta edició unes molt útils bibliografies sobre els estudis de llengua, de literatura i d'edicions de textos que s'han fet, arribats a la seva coneixença: són prou abundosos i varen costar-li pacient recerca. — J. M. T.

Mn. Joan B. Codina i Formosa

Nat a Sabadell el 16 abril de 1860, moria a la nostra ciutat el dia 11 febrer de 1923. Fou el Dr. Codina abans que tot un pedagog: el seu prestigi com professor de llengües grega i hebrea al Seminari Conciliar de Barcelona, des de 1884 a 1920, és viu encara en el record dels qui foren alumnes seus. Del mateix Seminari fou un temps Prefecte d'estudis (1905-1917) i en dos períodes distints Bibliotecari (1888-1889, 1895-1906).

Deixant apart altres aspectes de la seva activitat científica com és el d'humanista i filòleg (recordem no més que al Congrés internacional de la Llengua catalana, l'any 1907, presentà una ponència sobre la *Importància de l'ortografia: necessitat d'equilibrar l'element fònic amb l'etimològic*), així com el seu caire de polemista catòlic, esmentarem com directament relacionats amb la història literària de Catalunya els següents treballs: L'edició ben anotada del *Llibre dels ensenyaments de bona parleria del mestre Brunet Latí*, és a dir, la 3.ª part (segons l'original francès) del *Livre du Trésor*, que es conserva en un manuscrit de la Biblioteca del Seminari. Fou publicada per l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (*Boletín* I i II, 1891-94). — L'article escrit amb la col·laboració de Mn. Josep M.^a d'Alòs, *Romeria de 1320*, text conservat en l'Arxiu de la Comunitat de Santa Maria del Mar, que és la relació que Pere Tomàs, capellà reial, escrigué d'un romiatge fet per P. Ribes i R. Torner (*Boletín* VIII, 1915). — *Fragments de los libros de los Macabeos en lengua catalana* segons altre manuscrit del segle XV del mateix arxiu (*Boletín* VIII, 1916). — *Cerca-pou o Cerca-pau?*, rectificació de la rúbrica d'una de les obres de fra Francesc Eiximenis (*Reseña Eclesiástica*, 1918).

No oblidem tampoc que amb col·laboració del Dr. Gumersind Alabart publicà unes *Efemèrides para la historia del Seminario Conciliar de Barcelona*. Tomo I. *El Seminario de Montalegre (1593-1772)* (Barcelona, 1908). Deixà inèdits diversos treballs, entre altres, *Consideracions y notes històriques sobre les penes corporals aplicades a Barcelona, durant els segles XV y XVI*.

Baró i clergue exemplar dotat d'una cultura vastíssima, fou excessivament modest i retret, la qual cosa feu que restés massa sovint en la penombra al marge de tants treballs en què hauria

pogut excel·lir de debò i que no figurés gaire en l'actual moviment cultural de Catalunya tot i haver col·laborat algun temps en la premsa periòdica catalana. — R. D'A.-M.

Pere Grau Maristany, comte de Lavern

Entre les personalitats a les quals deu la cultura catalana sincera gratitud fou una de les particularment estimables la de l'Exm. Sr. Pere Grau Maristany i Olivé, primer comte de Lavern, qui traspasà d'aquest món el dia 23 de juliol de 1926. Alternant l'activitat comercial amb les intervencions en la vida pública, curant de múltiples atencions i conreuant nombroses i variades amistats, home de bon cor i de vida generosa, d'esperit obert i de temperament tolerant, fou En Pere Grau una figura verament popular de la societat barcelonina.

Nat al Masnou el dia 12 de gener de 1863, En Maristany sobressortí aviat en els seus estudis, doctorant-se, ben jove encara, en Ciències exactes i físico-químiques; als 18 anys obtingué el premi extraordinari d'aquests doctorats. El seu interès en pro de l'agricultura catalana l'impulsà a organitzar concursos agrícoles i a instituir la càtedra ambulat dels Estudis Universitaris, que sota el seu mateix nom de Pere Grau, i gràcies a la seva subvenció, anà divulgant durant diversos anys pels pobles de la nostra terra els coneixements més útils per al progrés de la nostra agricultura; essent després aquesta tasca continuada per l'Escola d'Agricultura que fundà la Diputació de Barcelona i més tard pels serveis agrícoles de la Mancomunitat catalana.

El nostre INSTITUT va ésser especialment afavorit amb la seva generositat: la cessió que'ns va fer d'un important conjunt de manuscrits originals de Mossén Jacinto Verdaguer, que ell havia pogut adquirir, i la seva contribució (amb altres subscriptors en reduït nombre) a la compra per a la nostra Biblioteca del Cançoner provençal que havia estat propietat de D. Pau Gil, el situen entre els donadors il·lustres dignes de la nostra cordial reconeixença.

Elevat a la Presidència de la Cambra de Comerç, va donar també mostra des d'aquest càrrec, del seu amor a la cultura i de la seva magnanimitat, fent a la dita Corporació un donatiu de 20,000 pessetes, que serví, repartit en diverses anualitats, per a premiar estudis econòmico-culturals: així foren patronats el treball del Sr. Ruiz Pablo, sobre *Historia de la Real Junta de Comercio de Cataluña* (obra remarcable, de la qual varem parlar ja en l'ANUARI MCMXV-XX) i el dels Srs. A. Martin-Alonso i A. Blasco Cirera, titulat *Investigaciones sobre la Taula de Cambi* (en el qual són estudiats principalment l'origen i primers temps d'aquesta antiga institució).

Des de la Presidència d'un altre organisme barceloní, l'Acadèmia provincial de Belles Arts, donà també el comte de Lavern proves de la seva lliberal protecció als estudis artístics fundant alguns premis i impulsant i afavorint la publicació de la important monografia de Mn. Josep Gudiol sobre *El pintor Lluís Borrassà*.

Altres testimonis del seu desprendiment i del seu amor a l'Art, foren la protecció que dispensà a diversos escultors i pintors i l'edició per ell costejada del llibre de Bonaventura Bassegoda *Las estatuas de Barcelona*, que destinà a premis per a les Escoles públiques en temps que li havia estat confiat el càrrec de Delegat regi d'Ensenyament primari (els emoluments del qual càrrec renuncià també per a premis als escolars).

Membre de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, ex-Diputat a Corts i ex-Senador, vocal de diversos organismes oficials i de les Juntes de varies altres entitats de Barcelona, en les quals mai no figurà passivament, pot dir-se d'En Pere Grau que fou una personalitat representativa, plena d'activitat i de nobles intencions i que sabé agermanar amb una certa vanitat ingènua un franc bon humor i una innegable bona voluntat. — F. V. T.

Adolf Bonilla i San Martín

La mort del Prof. Adolf Bonilla i San Martín no podia deixar d'ésser sincerament sentida a Catalunya, a la qual havia dat en diverses ocasions proves de bon afecte. Aquí comptava el docte polígraf amb nombroses amistats i amb ampla simpatia, desvetllada no sols per la seva vàlua intel·lectual sinó també per la seva personal gentilesa. Quan un hom el recorda, llavors del primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrat a Barcelona per l'octubre de 1906, en el qual va pronunciar un eloqüent discurs en lloança del nostre idioma i de la nostra literatura,